

מסכת טהרות פרק ה'.

משנה א.

התנא מונה דוגמאות של ספק טומאה ברה"ר, שהדין הוא טהור, ספק מגע, ספק משא, (וכלול בזה היסט, היינו שהטומאה ניטלטלה על ידו), ספק אוהל.

(א) ספק מגע: שמונה שרצים האמורים בתורה, מטמאים במגע ולא במשא. צפרדע מת, אינו מטמא בכלל. ובזה יש שני ציורים כמבואר במשנה ב', (א) היה מונח אחד מהם ברה"ר, וכעת אינו שם, כך שא"א לברר מה הוא היה, ונגע בו אדם, ואינו יודע אם היה צב שמטמא במגע או צפרדע שאינו מטמא. (ב) שניהם היו מונחים ברה"ר, ונגע באחד מהם, ואינו יודע באיזה מהם נגע.

(ב) ספק אוהל: ויש בזה שני ציורים: (א) כזית בשר של מת, שמטמא גם באוהל, (חוץ ממה שהוא מטמא במגע ומשא), וכזית בשר של נבלה, שמטמא רק במגע ומשא ולא באוהל, שהיו מונחים ברה"ר, ועבר אדם והאהיל על אחד מהם, ואינו יודע על איזה מהם. (ב) שני שבילים, אחד מהם טמא, לפי שיש שם לכל רוחב השביל קבר, ואחד טהור שאין בו קבר, הלך אדם באחד מהם, ואינו יודע באיזה.

ספק היסט: ויש בזה שלשה ציורים: (א) עצם של מת, שמטמא במגע ובמשא, וכלול בזה היסט, ועצם של נבלה, שאינו מטמא בכלל, ומונחים ברה"ר, והאדם הסיט אחד מהם ואינו יודע איזה מהם. (ב) גוש עפר מקרקע שאין שם קבר, וגוש משדה שנחרש שם קבר, הנקרא בית הפרס, עד מאה אמה מכל צד, חוששים שמא יש שם עצם כשעורה של מת, שהיו מונחים ברה"ר, והסיט אחד מהם, ואינו יודע איזה מהם. (ג) גוש מעפר א"י, שלא גזרו עליו טומאה, וגוש מעפר חו"ל, שגזרו עליו רבנן טומאה, מחשש שיש שם עצם כשעורה של מת, שהיו מונחים ברה"ר, והסיט אחד מהם ואינו יודע איזה. יש בזה שלש שיטות. (א) ר"ע מטמא את האדם, אע"פ שהתורה טיהרה ספק טומאה ברה"ר, החמירו רבנן לטמאו, כיון שיש לו אפשרות לטהר עצמו בהזייה וטבילה, אבל אם כבר נגע בטהרות לפני הזייה וטבילה, הואיל ואין להם תקנה, לא החמירו רבנן. (ב) חכמים מטהרים את האדם, הם סוברים שרבנן

משנה ב'

ג) שיטת רבי יוסי כר"ע, אבל בספק של שני שבילים מטהר, לפי שאי אפשר לבן אדם להמנע מללכת ברה"ר, ולכן נחשב כאילו אין לו תקנה, משא"כ בספק נגע, שאפשר לו לאדם להמנע מנגיעה, נחשב כיש לו תקנה, וצריך לטבול.

משנה ג'

שני שבילים אחד טמא ואחד טהור, הלך אדם בשביל אחד ונגע אח"כ בתרומה, הרי היא טהורה, דהוה ספק טומאה ברה"ר, ואכל את התרומה, ושוב הלך בשביל השני, תלוי אם בין ההליכה בשביל הראשון להליכה בשביל השני, הזו עליו שלישי ושביעי וטבל, ואח"כ הלך בשביל השני, ונגע בתרומה, הרי הם טהורים, דהוה ספק טומאה ברה"ר.

אך כל זה כשהראשונות נאכלו, אך אם הם קיימים, שניהם תלויים, היינו אינם נאכלים ולא נשרפים, **אינם נאכלים**, שמא טמאים הם, **אינם נשרפים** שמא הם טהורים.

אך אם לא טבל בין שתי ההליכות, הראשונות תלויות, הטעם כנ"ל, והשניים ישרפו, והטעם: כי הרי אלו טמאות ודאי, שהרי האדם ודאי טמא, או בגלל השביל הראשון, או בגלל השביל השני, וצריך לשרוף.

גירסת התוספתא וכן גרס הגר"א הראשונות טהורות והשניות ישרפו, דדוקא באופן הראשון שאלו ואלו תלויים, וליכא למיתלי באחת יותר מבחברתה, אבל כאן באופן השני, שהשניים ישרפו ודאי, תולין הטומאה בשביל השני, והראשונות טהורות כדין ספק טומאה ברה"ר.

משנה ד'

המשנה מדברת בספק טומאת אוהל, ומשנתנו מדברת בספק טומאת מגע שרץ.

שרץ מת שמטמא במגע, וצפרדע שהוא טהור, מונחים ברה"ר, והלך אדם ונגע באחד מהם ואינו יודע באיזה מהם, ואח"כ נגע בתרומה, הדין כנ"ל.

משנה
ה'

שני בני אדם שהלכו כל אחד בשביל אחר, ואח"כ נגעו בתרומה, ויש דיון על האדם ועל התרומה, יש בזה שלשה ציורים. א) **אם באו שניהם בבת אחת לשאול**, שניהם טמאים מספק וצריכים טבילה, כיון שאי אפשר לחכם לטהר לאחד יותר מהשני, והטהרות תלויות. ב) **אם באו לשאול בזה אחר זה**, גם האנשים וגם הטהרות טהורים, כי כל אחד הוה ספק טומאה ברה"ר. ג) **בא אחד לשאול על עצמו ואח"כ שאל על חברו**, מחלוקת, לר' יהודה טהורים, כדין שני בני אדם ששאלו בזה אחר זה, לר' יוסי טמאים, מכיון שהשואל הוא אדם אחד, נחשב כשאלה בבת אחת.

משנה
ו'

המשנה הקודמת דברם

שני ככרות של חולין, ונגע אחד מהם בשרץ, ונטמא להיות ראשון, והשני בחזקת טהרה, אכל אחד את אחד מהשני ככרות, ואילו היה בטוח שאכל את הככר הטמא, היה נטמא מדרבנן, אך יש לו ספק איזה ככר אכל, ואח"כ נגע בתרומה, ואח"כ חבירו אכל את השני ונגע בתרומה, הדין כנ"ל במשנה הקודמת.

אע"פ שספק טומאה ברה"ר טהור, מ"מ כשיש סיבה לטמא מטמאים, כגון שיש רוב המכריע לטמא, לפי שרוב נחשב כודאי.

משנה
ז'

אדם ישב ברה"ר

הגמ' מדייקת דיוקים בלשונות המשנה. במשנתנו כתוב האשה

"נקנית" לשון קנין, בפ"ב (מ"א.) כתוב האיש "מקדש" לשון קידושין, מדוע

במשנתנו לא כתוב לשון קידושין. תירוץ הואיל ואחד הקנינים במשנתנו

הוא "כסף" ומצינו לשון קנין בכסף, כדלהלן, לכן כתוב במשנתנו לשון קנין.

הסבר הדבר: קנין כסף בקידושין נלמד מגז"ש משדה, נאמר בקידושין

כי "יקח" איש אשה, ונאמר בשדה עפרון נתתי כסף השדה "קח" ממני, ובשדה

מצינו לשון קנין כדכתיב השדה אשר "קנה" אברהם, עוד פסוק מצינו בספר

ירמיה שדות בכסף "יקנו", ולכן כתב התנא במשנתנו לשון קנין.

על קושיית הגמ' מדוע לא כתוב במשנתנו לשון קידושין, היתה הגמ'

ת
ו'

יכולה לתרץ אגב סיפא של וקונה את עצמה שלא שייך לכתוב לשון קידושין,

גם ברישא לא כתבו לשון קידושין, ר' מנוח דוחה ששייך בסיפא לכתוב לשון

קידושין היינו "וניתרת" שהרי קידושין הוא מלשון הקדש, שאוסר אותה על כל

העולם כהקדש כדאמרינן בע"ב, וא"כ כשקונה עצמה היא ניתרת.

(כנראה מחלוקת תוס' ור' מנוח האם מסתכלים על הלשון, ואת לשון

הקידושין לא שייך לכתוב בסיפא, או העיקר הוא תוכן הדברים ובתוכן שייך

לכתוב לשון וניתרת).

ת
ו'ס'

לקמן ע"ב הגמ' הסבירה שלכן כתוב במשנתנו לשון "דרך" בשלש דרכים, לפי שמצינו שביאה נקראת דרך והקשו שהרי כסף ושטר לא נקראים דרך, ומתרצים שאגב ביאה שנקראת דרך כתבו גם בכסף ושטר, ומקשינן ותנא תרתי אטו חדא, וכי השנים נגררים אחר האחד, מקשה תוס' גם בסוגייתנו שתירצה הגמ' שלכן כתוב קנין בגלל שכסף נקרא קנין, נקשה ותנא תרתי אטו חדא.

ומתרץ שני תירוצים. (א) קושיא זו שייכת רק כשהלשון לא שייך בשנים כגון דרך שמעולם לא מצינו שכסף ושטר נקראים דרך, אבל בסוגייתנו ידעה הגמ' שלשון קנין שייך בכלם, וכל הקושיא היתה מדוע שינה מפ"ב ששם כתוב לשון קידושין, וע"ז שפיר מתרצת הגמ' שהואיל ומצינו שכסף נקרא קנין לכן כתב התנא לשון קנין. (ב) ע"פ המהר"ם, המקשן ידע שיש פסוק בספר ירמיה שכתוב לשון קנין בשטר, ואקח את ספר "המקנה" וידע שאפשר לתרץ שלכן כתוב במשנה לשון קנין הואיל ובשטר מצינו לשון קנין, אלא שהיה קשה לו ותנא תרתי אטו חדא, וע"ז תירצו שיש כאן תרתי, שהרי גם בכסף כתוב לשון קנין.

ת
ו'ס'

מקשה בשביל מה הגמ' מאריכה להביא את הגז"ש קיחה קיחה משדה עפרון, מספיק שתאמר שמצינו בשדה שכסף נקרא קנין, ומתרץ (כמו שביארו המפרשים) היינו אומרים שדוקא בשדה נקרא הכסף קנין לפי שקונה את גוף השדה להיות שלו כשורו וחמורו, אבל באשה שאין קונה גופה ממש לא איקרי קנין, לכן מביא הגז"ש שאשה נלמדת משדה ולכן גם אצל אשה קורין לכסף קנין.

ת
ו'ס'

מעיר על הגז"ש קיחה קיחה שאין הקיחות דומות, שבשדה תיבת קיחה מתייחסת לכסף כדכתיב נתתי כסף השדה קח ולא על האשה הנקנית, ואילו באשה קאי קיחה על האשה הנקנית כדכתיב כי יקח איש אשה, ולא על הכסף, מ"מ סוברת הגמ' דשייך גז"ש הואיל ובשניהם מצינו לשון קיחה, (ועיין חידושי הרי"ם).

קושיא תכתוב המשנה האשה "נקחת" שהוא לשון המקרא כי "יקח" איש אשה, וגם בביאה מצינו לשון קיחה, דכתיב גבי עריות קיחה והתם לא שייך קנין אלא ביאה, (ויש להוסיף שגם בשטר מצינו לשון קיחה "ואקח" את ספר המקנה).

תוס' בקושייתו מזכיר שמצינו לשון כזה של נקח במס' עירובין הכל

"נקח" בכסף מעשר, וכוונתו אפשר לפרש בשני אופנים. (א) כמו שכתוב ברשב"א שלא נ' אמר שרק בתורה מצינו לשון קיחה במקום קנין ולא בלשון חכמים, לכן מביא משנה בעירובין שגם בלשון חכמים מצינו כן. (ב) הרש"ש

מסביר שלא נאמר שלשון קיחה לא שייך בבנין נפעל, ומתרץ תוס' שלא שייך לכתוב בסיפא ולוקחת את עצמה, ומסבירים האחרונים, שלשון ולוקחת משמעותה שעושה פעולה של לקיחת עצמה, ואין זה נכון שהרי בגט הבעל מקיחה לעצמה ובמיתת הבעל מן השמים הקנוה לעצמה.